

ної академії оборони України: зб. наук, праць. 2009. № 5 (13). С. 156–163.

6. Ковалчук О.П. Психологічні аспекти формування аксіологічної основи професійної діяльності офіцерів-авіаторів у сучасних умовах. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. Серія «Психологічні науки» / за наук. ред. С.Д. Максименка,

Н.О. Євдокимової. Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2014. Вип. № 2.12(103). С. 100–106.

7. Ковалчук О.П. Проектування уявлень про професійне майбутнє у військовослужбовців – учасників антитерористичній операції засобами психологічного супроводу. Психологічні перспективи. Волин. нац. ун-т. ім. Лесі Українки; Ін-т соц. та політ. психології НАН України. 2015. Вип. 26. С. 157–167.

УДК 159.9:378.635.5(477)

ЖИТТЕСТИЙКОСТЬ ЯК РЕСУРС САМОРЕГУЛЯЦІЇ КУРСАНТІВ ІЗ РІЗНИМ ДОСВІДОМ ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ламаш І.В., к. психол. н.,

доцент кафедри соціології та психології

Харківський національний університет внутрішніх справ

Мікаїлова Н.А., слухач магістратури

Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті розглянуто теоретичні аспекти проблеми життестійкості як ресурсу психічної регуляції. Представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язків складників життестійкості та компонентів індивідуального профілю саморегуляції курсантів. На основі кореляційного аналізу доведено, що групи курсантів із наявністю та відсутністю досвіду військової діяльності демонструють різні структури взаємозв'язків між показниками життестійкості та параметрами функціонування індивідуально-стильової саморегуляції.

Ключові слова: життестійкість, індивідуальний профіль саморегуляції, курсанти, психічна саморегуляція, ресурси.

В статье рассмотрены теоретические аспекты проблемы жизнестойкости как ресурса психической регуляции. Представлены результаты эмпирического исследования взаимосвязей составляющих жизнестойкости и компонентов индивидуального профиля саморегуляции курсантов. На основе корреляционного анализа доказано, что группы курсантов с наличием и отсутствием опыта военной деятельности демонстрируют различные структуры взаимосвязей между показателями жизнестойкости и параметрами функционирования индивидуально-стилевой саморегуляции.

Ключевые слова: жизнестойкость, индивидуальный профиль саморегуляции, курсанты, психическая саморегуляция, ресурсы.

Lamash I.V., Mikailova N.A. HARDINESS AS A RESOURCE FOR SELF-REGULATION OF CADETS WITH DIFFERENT EXPERIENCES IN MILITARY ACTIVITIES

The theoretical aspects of the problem of hardness as a resource of psychic regulation are considered in the article. The results of an empirical study of the interrelationships of the components of hardness and components of the individual profile of cadets' self-regulation are presented. On the basis of the correlation analysis it is proved that the groups of cadets with the presence and absence of experience of military activity demonstrate various structures of interrelations between the indicators of hardness and the parameters of the functioning of individual-style self-regulation.

Key words: hardness, individual self-regulation profile, cadets, psychic self-regulation, resources.

Постановка проблеми. Проблема регуляції психічної діяльності належить до числа фундаментальних проблем психології. Це обумовлено тим, що під час взаємодії з навколошнім світом людина безперервно стикається із ситуацією вибору різних способів реалізації своєї активності залежно від поставлених цілей, індивідуальних особливостей і умов навколошньої дійсності, особливостей людей, з якими вона вза-

ємодіє. На значущість психічної саморегуляції вказує В. Сушкова, яка зазначає, що проблема особистісних ресурсів суб'єкта діяльності в умовах виснаження ресурсної бази людства стає все більш актуальною. Психічна саморегуляція, що дозволяє оптимально витрачати особистісні ресурси і забезпечувати успішність професійної та навчальної діяльності, у зв'язку із цим може розглядатися як пріоритетний напрям

дослідницьких інтересів сучасного суспільства психологів-теоретиків і практиків [10, с. 213].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психічну саморегуляцію В. Моросанова розуміє як «доцільну активність з організації та управління поведінкою, діяльністю, психічними станами і процесами», у цьому значенні «людина сама регулює свою активність (зовнішню чи внутрішню діяльність, поведінку, функціональні стани, особистісний розвиток, життєвий шлях тощо) [9, с. 13].

Д. Леонтьєв розглядає проблему особистісного потенціалу та психологічних ресурсів, що його забезпечують, і на ґрунті наявних досліджень демонструє, що феномени саморегуляції та життєстійкості існують у взаємозв'язку [4, с. 222]. Дослідження із проблеми показали, як констатує В. Сушкова, що саморегуляція людини являє собою складне психічне утворення, функціонування якого підтримується комплексом чинників. До їхнього складу автор відносить життєстійкість людини. Зазначена позиція ґрунтуються на тому, що розвиненість життєстійкості визначає – чому в стресових ситуаціях деякі люди впадають у відчай, а інші, навпаки, набувають здатності перемагати проблеми; чому одні благополучно справляються із труднощами в житті, а інші одразу ж «ламаються» за найменших ударів долі [10, с. 214].

Залежно від вираженості ресурсів, як зауважує Д. Леонтьєв, завдання, які постають перед суб'єктом (це можуть бути завдання орієнтації і самовизначення, завдання досягнення поставлених цілей або завдання запобігання несприятливим наслідкам важкої життєвої ситуації), вирішуються легше або, навпаки, важче [5, с. 22].

Особливого значення Д. Леонтьєв надає універсальним ресурсам саморегуляції. Вони багато в чому компенсують дефіцит ресурсів стійкості навіть у найбільш екстремальних життєвих обставинах. Ця група ресурсів, на відміну від інших, заснована на переструктуруванні системних зв'язків у взаємодіях зі світом і завдяки цьому здатна перетворювати на переваги навіть те, що, на перший погляд, виглядає очевидним мінусом. Все це мобілізує людину на зміну структури і компенсаторне підвищення якості саморегуляції своєї життєдіяльності [5, с. 23].

Саморегуляція цілеспрямованої активності є найбільш загальною і сутнісною функцією цілісної психіки людини, у процесах саморегуляції і реалізується єдність психіки в усьому багатстві її окремих рівнів, сторін, можливостей, функцій, процесів,

здібностей тощо, що умовно виділяються. Отже, проблема психічної саморегуляції є однією з найбільш глобальних і фундаментальних проблем загальної психології. Засоби психічної саморегуляції сприяють розвитку і вдосконаленню механізмів, що забезпечують оптимізацію психічних можливостей, компенсацію недоліків, регуляцію індивідуальних станів у несприятливих і екстремальних умовах діяльності [2, с. 37].

Деякі психологічні змінні, як-от життєстійкість (С. Мадді), проявляють себе водночас і як ресурси стійкості, знижуючи загальну міру уразливості суб'єкта для стресових ситуацій, і як ресурси саморегуляції, визначаючи характер конкретних рішень, прийнятих суб'єктом у процесі взаємодії з обставинами його життя [5, с. 23].

С. Богомаз і Д. Баланьов вважають, що життєстійкість особистості є необхідним ресурсом, на який людина може спертися під час вибору майбутнього з його невідомістю і тривогою, що забезпечує отримання нового досвіду і створює певний потенціал і перспективу для особистісного розвитку. Так, життєстійка людина навчається бачити в постійних змінах все нові і нові можливості та шляхи вирішення життєвих завдань, що також сприяє розкриттю її творчого потенціалу і відчуттю власного прогресу. Згодом, із плином часу, мислення і поведінка людини з високою життєстійкістю стають все більш гнучкими, складними й індивідуалізованими завдяки її психологічному зростанню [1, с. 24].

Особистісна якість життєстійкості, на думку К. Маннапової, зумовлює атитюди, які мотивують людину перетворювати стресогенні життєві події. Ставлення людини до змін, як і її можливості скористатися наявними внутрішніми ресурсами, які допомагають ефективно управляти ними, визначають, наскільки особистість здатна впоратися із труднощами і змінами, з якими вона стикається щодня [7, с. 143–159].

Життєстійка людина здатна до ефективної саморегуляції діяльності не тільки в стресових ситуаціях, а і в ситуаціях досягнення успіху в різних сферах життя. Така людина використовує «гнучку» саморегуляцію, що дає їй можливість контролювати власну працевদатність, вирішувати припинити чи продовжувати діяльність всупереч втомі [6, с. 5].

Життєстійкість особистості, як зазначають Т. Титаренко і Т. Ларіна, виступає як регулятивний механізм, який забезпечує розгортання власного потенціалу, зберігаючи життєвий ресурс, тобто підтримуючи внутрішню рівновагу особистості [11, с. 46]. Життєстійкість, як зазначають

автори, спрямовує людину на активний пошук способів подолання труднощів, а не на використання готових стратегій опанування. Для життєстійкої людини стимулом для конструювання життєвих завдань є складна, іноді кризова ситуація. Життєстійкість дозволяє підтримувати високий рівень активності, коли планування відбувається в складній життєвій ситуації. Також життєстійкість активізує пошук релевантних до ситуації способів подолання труднощів. Такі компоненти життєстійкості, як контроль і ризик, зумовлюють готовність ставити такі завдання, що дозволяють підтримувати здоров'я та досягати життевого добробуту [11, с. 48].

Ми поділяємо думку О.О. Євдокімової, що інтерес до проблеми вивчення особливостей стилювої саморегуляції та життєстійкості у військовослужбовців обумовлений тим, що життєдіяльність військових частин відрізняється насиченістю повсякденних буднів і динамічними процесами, пов'язаними з несенням бойового чергування, гарнізонної, вартової і внутрішньої служби, яке потребує високої напруги фізичних і психічних сил особистості, нерідко їх перенапруги. Характер військової служби «диктує» необхідність регулювання військовослужбовцями власної поведінки, що дозволить їм швидше і безболісніше впоратися із труднощами професійної діяльності. Однак передбачається, що стиль саморегуляції поведінки, а також здатність військовослужбовців долати труднощі професійної діяльності залежить від рівня життєстійкості, визначають як якийсь набір особистісних властивостей і поведінкових реакцій, які сприяють мобілізації внутрішніх ресурсів і дозволяють конструктивно долати труднощі в умовах служби [3 с. 13–16].

Отже, вивчення взаємостосунків саморегуляції та життєстійкості особистості в контексті військової діяльності, на нашу думку, є доцільним і актуальним.

Постановка завдання. На основі за-значеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у вивченні взаємозв'язків індивідуально-стильових характеристик саморегуляції та життєстійкості курсантів із різним досвідом військової діяльності. Об'єктом дослідження є життєстійкість як ресурс саморегуляції. Предметом було визначено взаємозв'язки індивідуально-стильових характеристик саморегуляції із життєстійкістю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричною базою дослідження став Гвардійський ордена Червоної Зірки факультет військової підготовки імені Верховної Ради України Національного техніч-

ного університету «Харківський політехнічний інститут». Вибірку склали 20 курсантів, які мають досвід служби в армії й участі в бойових діях, та 20 курсантів, які вступили до вищого військового навчального закладу після закінчення середньої школи та не мають військового досвіду.

У дослідженні були використані такі методики: тест життєстійкості С. Мадді (в адаптації Д. Леонтьєва та О. Рассказової) [6, с. 63] і методика «Стильові особливості саморегуляції поведінки (ССП-98)», розроблена В. Моросановою [8, с. 99]. Для математико-статистичного аналізу отриманих результатів було використано t-крите-рій Стьюдента для незалежних груп та коефіцієнт рангової кореляції Ч. Спірмена.

Показники в першій і другій групі склали відповідно: за шкалою «Залученість» – $42,05 \pm 1,96$ та $40,05 \pm 2,34$; за шкалою «Контроль» – $39,10 \pm 1,56$ та $35,90 \pm 2,23$; за шкалою «Прийняття ризику» – $18,40 \pm 0,99$ та $16,65 \pm 1,30$; за інтегральною шкалою життєстійкості – $99,50 \pm 4,00$ та $92,60 \pm 5,50$. Математико-статистичний аналіз не виявив статистично значущих відмінностей між групами. Отже, з урахуванням довірчих інтервалів представників обох груп характеризує нормативний рівень життєстійкості як «міри спроможності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішнє збалансування та не знижуючи успішності діяльності», яка проявляється за необхідності вибудовувати особистісні смисли і життєві цілі в умовах обмежених ресурсів, в екстремальних ситуаціях.

Результати дослідження взаємозв'язків життєстійкості та стилів саморегуляції поведінки в групі курсантів, які мають досвід військової діяльності та брали участь у бойових діях, наведені в таблиці 1, у групі курсантів, які не мають досвіду військової діяльності – у таблиці 2.

Як свідчать дані, наведені в таблицях 1 та 2, як в групі курсантів із досвідом військової діяльності, так і в групі курсантів, які такого досвіду не мають, визначено зворотний значущий взаємозв'язок між шкалами «Залученість» і «Самостійність» ($r = -0,452$ та $r = -0,437$ відповідно). Отже, у представників обох груп зменшення переконаності в тому, що залученість у різні життєві події надає максимальний шанс знайти щось достойне і цікаве в житті, є джерелом сили та мотивації до реалізації, лідерства, здорового способу думок і поведінки, задоволення від власної діяльності та її результатів, а також відчуття себе значущим і досить цінним, щоб цілком включатися у вирішення життєвих завдань, незважаючи на наявність стресогенних чинників і змін,

супроводжується зростанням автономності, незалежності від оточення, самостійності в плануванні діяльності та поведінки, організації роботи з досягнення висунутої мети та контролі перебігу її виконання.

У групі курсантів із досвідом військової діяльності встановлена також зворотна значуща кореляція між шкалами «Прийняття ризику» та «Планування» ($r = -0,430$). Отже, чим більш вираженою в представників цієї групи стає настанова розглядати життя як спосіб набуття досвіду, який формує готовність діяти за відсутності надійних гарантій успіху, тим меншої вираженості набуває потреба в усвідомленому плануванні діяльності, побудові реалістичних, деталізованих, ієрархічних і стійких планів.

У курсантів, які не мають досвіду військової діяльності, виявлено подібність у структурі значущих взаємозв'язків, які мають прямий характер, між шкалами «Програмування» та «Гнучкість» і всіма складниками життєстійкості («Залученість» (коєфіцієнти кореляції становлять 0,755 і 0,529 відповідно), «Контроль» (коєфіцієнти кореляції становлять 0,740 та 0,425 відповідно), «Прийняття ризику» (коєфіцієнти кореляції становлять 0,519 і 0,412 відповідно) та інтегральним показником життєстійкості (коєфіцієнти кореляції становлять 0,590 та 0,534 відповідно).

Отже, у цій групі з посиленням всіх складників життєстійкості стають більш вираженими такі компоненти індивідуально-стильової саморегуляції:

– потреба продумувати способи своїх дій і поведінки для досягнення намічених цілей, деталізувати розроблювані програми і гнучко змінювати їх у нових обставинах, зберігаючи стійкість у ситуації перешкод, за невідповідності отриманих результатів цілям коригувати програми дій до отримання прийнятного результату;

– пластичність всіх регуляторних процесів, здатність за виникнення непередбачених обставин легко перебудовувати плани і програми виконавських дій і поведінки, спроможність швидко оцінити зміну значущих умов і перебудувати програму дій, своєчасно оцінювати сам факт неузгодженості та вносити відповідну корекцію в разі виникнення неузгодженості отриманих результатів із прийнятою метою, що дозволяє адекватно реагувати на швидку зміну подій і успішно вирішувати поставлену задачу в ситуації ризику.

Деяку подібність у цій групі виявлено в структурі взаємозв'язків між шкалами «Моделювання» й «Оцінювання результатів» і складниками життєстійкості: було визначено прямі значущі кореляції зі шкалою «Залученість» (коєфіцієнти кореляції становлять 0,689 та 0,554 відповідно) та

Взаємозв'язки життєстійкості та стилів саморегуляції поведінки курсантів із досвідом військової діяльності (r)

Шкали	Залученість	Контроль	Прийняття ризику	Життєстійкість
Планування	-0,065	-0,132	-0,430*	-0,263
Моделювання	0,203	-0,105	0,051	0,072
Програмування	0,193	0,350	0,259	0,334
Оцінювання результату	0,039	-0,172	-0,133	-0,155
Гнучкість	0,153	0,368	0,294	0,324
Самостійність	-0,452**	0,062	-0,122	-0,188

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$; ** – рівень значущості $p \leq 0,025$.

Взаємозв'язки життєстійкості та стилів саморегуляції поведінки курсантів без досвіду військової діяльності (r)

Шкали	Залученість	Контроль	Прийняття ризику	Життєстійкість
Планування	0,468**	-0,381	0,173	0,407*
Моделювання	0,689****	-0,660****	0,849****	0,747****
Програмування	0,755****	0,740****	0,519**	0,590***
Оцінювання результату	0,554***	-0,431*	0,320	0,462**
Гнучкість	0,529**	0,425*	0,412*	0,534***
Самостійність	-0,437*	-0,147	-0,005	-0,235

Примітка: * – рівень значущості $p \leq 0,05$; ** – рівень значущості $p \leq 0,025$; *** – рівень значущості $p \leq 0,01$; **** – рівень значущості $p \leq 0,005$

інтегральним показником життєстійкості (коєфіцієнти кореляції становлять 0,747 та 0,462 відповідно), а також зворотній значущий взаємозв'язок зі шкалою «Контроль» (коєфіцієнти кореляції становлять – 0,660 та – 0,431 відповідно). Крім того, шкала «Моделювання» виявилася прямо пов'язаною зі складником життєстійкості «Прийняття ризику» ($r = 0,849$).

Зміст отриманих взаємозв'язків свідчить про те, що зростання показників залученості та підвищення загального рівня життєстійкості супроводжується актуалізацією таких компонентів індивідуально-стильової саморегуляції:

- індивідуальна розвиненість уявлень про зовнішні і внутрішні значущі умови, ступінь їх усвідомленості, деталізованості й адекватності, здатність виділяти значущі умови досягнення цілей як у поточній ситуації, так і в перспективному майбутньому, що проявляється у відповідності програм дій планам діяльності, а отже, відповідності одержуваних результатів прийнятим цілям;

- індивідуальна розвиненість і адекватність оцінки випробування себе і результатів своєї діяльності і поведінки, сформованість і стійкість суб'єктивних критеріїв оцінки результатів, а також оцінки як самого факту неузгодженості отриманих результатів із метою діяльності, так і причин цього, що забезпечує гнучку адаптацію до зміни умов. Водночас у групі курсантів, які не мають досвіду військової діяльності, вдосконалення процесів моделювання і оцінювання результатів відбувається разом зі зменшенням переконаності в тому, що боротьба дозволяє вплинути на результат того, що відбувається, нехай навіть цей вплив не абсолютний і успіх не гарантований; спрямованості на пошук шляхів впливу на результати стресогенних змін; віри досліджуваних у те, що вони самі вибирають власну діяльність, свій життєвий шлях. Водночас процеси моделювання в цій групі набувають більшої досконалості разом зі збільшенням вираженості настанови розглядати життя як спосіб набуття досвіду, який формує готовність діяти за відсутності надійних гарантій успіху.

Шкала «Планування» виявляє лише дві значущі кореляції зі складниками життєстійкості, а саме, зі шкалою «Залученість» ($r = 0,468$) та інтегральним показником життєстійкості ($r = 0,407$). Отже, потреба в усвідомленому плануванні діяльності, побудові реалістичних, деталізованих, ієрархічних і стійких планів стає більш вираженою в групі курсантів, які не мають досвіду військової діяльності, водночас з актуалізацією переконаності в тому, що за-

лученість у життєві події надає шанс знайти нові знаощі сенси, отримати задоволення від власної діяльності, відчувати себе значущим і достатньо цінним, щоб повністю включатися у вирішення життєвих завдань, навіть якщо вони є стресогенними обставинами.

Висновки із проведеного проведеного дослідження. Отже, в емпіричному дослідженні взаємозв'язків складників життєстійкості та компонентів індивідуального профілю саморегуляції курсантів встановлено, що групи досліджуваних із наявністю та відсутністю досвіду військової діяльності, незважаючи на відсутність значущих відмінностей у показниках життєстійкості, демонструють різні структури взаємозв'язків між складниками життєстійкості та параметрами функціонування індивідуально-стильової саморегуляції. Встановлено лише один значущий взаємозв'язок, зворотний за характером, який виявився в обох групах, зміст якого свідчить про зростання самостійності й автономності в організації активності досліджуваних разом зі зниженням відчуття залученості в життєві події. Групи досліджуваних є відмінними за кількістю виявлених кореляцій, які досягають рівня значущості. У групі курсантів, які мають досвід військової діяльності, встановлено лише два значущі взаємозв'язки зворотного характеру, а саме, між шкалами «Залученість» і «Самостійність», «Прийняття ризику» і «Планування». У групі курсантів, які не мають досвіду військової діяльності, встановлено, що життєстійкість виявляє з компонентами індивідуально-стильової саморегуляції значно більшу кількість значущих взаємозв'язків, серед яких п'ятнадцять мають прямий характер і три кореляції є зворотніми. У цій групі процеси програмування удосконалюються, а рівень сформованості регуляторної гнучкості зростає разом із посиленням усіх складників життєстійкості. Зростання показників залученості та підвищення загального рівня життєстійкості супроводжується актуалізацією процесів моделювання й оцінювання результатів, які, своєю чергою, набувають меншої вираженості з посиленням такого складника життєстійкості, як прийняття ризику. Водночас процеси моделювання в групі курсантів, які не мають досвіду військової діяльності, набувають більшої досконалості разом зі збільшенням вираженості настанови розглядати життя як спосіб набуття досвіду, який формує готовність діяти за відсутності надійних гарантій успіху, на свій страх і ризик.

Отже, виходячи з того, що представники обох груп рівною мірою характеризує

нормативний рівень життєстійкості як «міри спроможності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішнє збалансування та не знижуючи успішності діяльності», яка проявляється за необхідності вибудовувати особистісні смисли і життєві цілі в умовах обмежених ресурсів, в екстремальних ситуаціях, відмінності в структурі взаємозв'язків складників життєстійкості та компонентів індивідуального профілю саморегуляції курсантів із різним досвідом військової діяльності вказують на різний ресурсний внесок життєздатності у функціонування саморегуляції цих досліджуваних, що вимагає подальшого, більш деталізованого дослідження в означеному напрямі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богомаз С., Баланев Д. Жизнестойкость как компонент инновационного потенциала человека. Сибирский психологический журнал. 2009. № 32. С. 23–28.
2. Ванакова Г. Саморегуляция как критерий жизнестойкости субъектов образовательного процесса. Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия «Педагогика, психология». 2012. № 3. С. 36–40.

3. Євдокімова О. Саморегуляція як критерій життєстійкості курсантів. Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки в діяльності вищих навчальних закладів МВС України: матеріали наук.-практ. конф. Харків. 2015. С. 13–16.

4. Леонтьев Д. и др. Личностный потенциал. Структура и диагностика. М.: Смысл, 2011. 222 с.

5. Леонтьев Д. Саморегуляция, ресурсы и личностный потенциал. Сибирский психологический журнал. 2016. № 62. С. 18–37.

6. Леонтьев Д., Рассказова Е. Тест жизнестойкости. М.: Смысл, 2006. 63 с.

7. Маннапова К. Життєстійкість в системі поняття життєздатності. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2012. Вип. 44. Ч. 1. С. 143–159.

8. Моросанова В. Индивидуальный стиль саморегуляции: феномен, структура и функции в произвольной активности человека. М., 1998. 99 с.

9. Моросанова В. Саморегуляция и индивидуальность человека. 2-е изд. М.: Наука, 2012. 519 с.

10. Сушкова В. Приоритеты безопасности как регуляторные механизмы жизнестойкости студентов вуза. Личностный ресурс субъекта труда: материалы IV Международной науч.-практ. конф., 8–10 октября 2015 г. Кисловодск: СКФУ, 2015. С. 213–217.

11. Титаренко Т., Ларіна Т. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека. К.: Марич, 2009. 76 с.

УДК 159.923.2.07:17.036.2–051

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТІСНИХ ТИПОЛОГІЙ ПЕРФЕКЦІОНІСТІВ У СТРУКТУРІ ЦІЛЬОВОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Лукіна Н.Б., аспірант кафедри психології

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

У статті представлені результати експериментального дослідження психологічних особливостей особистісних типологій перфекціоністів у структурі цільової спрямованості. Встановлено кореляційний зв’язок між типами перфекціонізму та психологічними властивостями особистості за опитувальником «Міні-мульт». Охарактеризовано типологічні характеристики особистості відповідно до трьох типів перфекціонізму: перфекціонізм, що орієнтований на себе, перфекціонізм, що орієнтований на інших, та соціально приписаний перфекціонізм.

Ключові слова: особистість, перфекціонізм, цільова спрямованість, рівні цільової спрямованості, особистісні типології.

В статье представлены результаты экспериментального исследования психологических особенностей личностных типологий перфекционистов в структуре целевой направленности. Установлена корреляционная связь между типами перфекционизма и психологическими свойствами личности по опроснику «Мини-мульт». Охарактеризованы типологические характеристики личности в соответствии с тремя типами перфекционизма: перфекционизм, ориентированный на себя, перфекционизм, ориентированный на других, и социально приписанный перфекционизм.

Ключевые слова: личность, перфекционизм, целевая направленность, уровни целевой направленности, личностные типологии.